

Maria Szostak

Procesowe wspomaganie w Pszczynie
w realizacji projektów
ukierunkowanych na kształcenie
kompetencji kluczowych

Tekst: **Maria Szostak**

Doktor nauk humanistycznych, nauczycielka historii, doradca metodyczny. Ekspertka ds. awansu zawodowego nauczycieli, egzaminatorka OKE. Uczestniczka międzynarodowych projektów edukacyjnych. Jako organizatorka procesowego wspomagania w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Pszczynie wspomaga szkoły i przedszkola w powiecie pszczyńskim. Prowadzi sieć współpracy i samokształcenia dla nauczycieli historii. Z procesowym wspomaganiem i licznymi projektami dotyczącymi rozwoju szkół i przedszkoli oraz kształtowania kompetencji kluczowych związana od 2013 roku.

Konsultacja merytoryczna:

Anna Płusa

Redakcja i korekta:

Anna Wawryszuk

Projekt okładki:

Barbara Jechalska

Redakcja techniczna i skład:

Anna Wawryszuk

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji

Creative Commons – Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC-BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp. Kompleksowość projektów ORE ukierunkowanych na kompetencje kluczowe uczniów i ich znaczenie dla idei procesowego wspomagania we współczesnym systemie edukacji	4
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie w pierwszym projekcie pilotażowym ORE	5
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie w projekcie „Zwiększenie skuteczności działań pracowników systemu wspomagania i trenerów w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych”	5
Gmina Pszczyna w pilotażowym projekcie ORE „Wsparcie kadry jednostek samorządu terytorialnego w zarządzaniu oświatą ukierunkowanym na rozwój szkół/przedszkoli i kompetencji kluczowych uczniów”	7
Dyrektorzy placówek powiatu pszczyńskiego w projekcie „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”	8
Zakończenie. 10 efektów kompleksowego działania w partnerstwie z różnymi instytucjami na rzecz idei procesowego wspomagania w powiecie pszczyńskim	9

Wstęp. Kompleksowość projektów ORE ukierunkowanych na kompetencje kluczowe uczniów i ich znaczenie dla idei procesowego wspomagania we współczesnym systemie edukacji

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie prowadzi procesowe wspomaganie dla swoich powiatowych placówek od ponad dwóch lat. Nasze pomysły organizacyjne i merytoryczne wielokrotnie zostały opisane w ramach dobrych praktyk na stronach Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE)¹.

Jako instytucja realizująca zadanie wspomagania pozostajemy w procesie nieustannego doskonalenia się, któremu towarzyszy głęboka refleksja nad skutecznością naszych działań i poszukiwanie przestrzeni dla rozwoju i optymalizacji pracy wspieranych placówek.

Naszym celem jest zaangażowanie w doskonalenie nauczycieli jak najszerszego grona partnerów. Zależy nam, aby wśród nich znajdowały się:

- instytucje wspomagające (w naszym powiecie poradnia psychologiczno-pedagogiczna i filia biblioteki pedagogicznej),
- kadra zarządzająca,
- samorząd terytorialny,
- rodzice
- różne instytucje i organizacje, które mogą wspierać szkoły/przedszkola w działaniach edukacyjno-wychowawczych.

W trosce o spójność działań osób i instytucji związanych z edukacją jesteśmy zaangażowani w realizację licznych projektów ORE ukierunkowanych na wspieranie placówek w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów. Staramy się również śledzić wszystkie działania ORE, które są okazją do wzmocnienia roli procesowego wspomagania i określenia jego nowych zadań. Naszym zamierzeniem jest sięganie po takie rozwiązania, aby procesowe wspomaganie było osią działań edukacyjnych wszystkich instytucji, które mają wpływ na podnoszenie jakości usług edukacyjnych.

Ukierunkowanie procesowego wspomagania na kompetencje kluczowe odgrywa w systemie oświaty ogromną rolę. Towarzyszymy placówkom w kształceniu przyszłego innowacyjnego i kreatywnego pracownika, swobodnie poruszającego się na rynku pracy. Działania, które podejmują szkoły/przedszkola w swoich planach rozwojowych, są także przestrzenią do kształtowania postaw obywatelskich i społecznych ważnych dla aktywności mieszkańca zarówno małej, lokalnej, jak i dużej ojczyzny. W efekcie filozofia kształcenia oparta na kompetencjach kluczowych służy nie tylko podnoszeniu jakości edukacji, ale przede wszystkim przekłada się na rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

¹ [Wspomaganie szkół w rozwoju kompetencji kluczowych uczniów – dobre praktyki](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie w pierwszym projekcie pilotażowym ORE

Procesowe wspomaganie w powiecie pszczyńskim zaczęło się w 2014 roku. Pierwszym projektem Ośrodka Rozwoju Edukacji, w który była zaangażowana Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie był dwuletni projekt „Wsparcie rozwoju szkół z powiatu pszczyńskiego – wdrożenie nowatorskiego systemu doskonalenia nauczycieli”². Projekt ten był pilotażem nowego modelu doskonalenia nauczycieli i zewnętrznego wspomagania pracy szkoły wypracowanym w ramach projektu systemowego ORE „System doskonalenia nauczycieli oparty na ogólnodostępnym kompleksowym wspomaganiu szkół”.

Udział w projekcie został poprzedzony przeprowadzeniem w 2012 roku ankiety skierowanej do zatrudnionych w poszczególnych gminach dyrektorów i nauczycieli. Badanie wykazało, że warto poszukiwać bardziej efektywnych sposobów doskonalenia. Analiza planów doskonalenia nauczycieli, jakie opracowują szkoły, wykonana na potrzeby projektu unaoczniała ponadto, że nie są one nastawione na rozwój szkół jako organizacji uczących się. Wynikało z nich, że nie kładzie się odpowiedniego nacisku na wdrażanie zdobywanej wiedzy w codzienną praktykę szkolną, a także nie tworzy się sprzyjających warunków do wzajemnego dzielenia się doświadczeniem.

Wnioski zawarte w przygotowanej przez uczestników projektu publikacji wskazywały na wiele istotnych korzyści dla organizacji doskonalenia nauczycieli w naszych szkołach. Następstwem projektu było również przygotowanie kilkunastu osób do pełnienia funkcji szkolnego organizatora rozwoju edukacji (SORE).

Zaangażowanie wielu osób i instytucji w realizację projektu stanowiło dla poradni psychologiczno-pedagogicznej bardzo duże wyzwanie. Doświadczenia i rekomendacje okazały się bezcenne. Zostały one wykorzystane do zbudowania pszczyńskiego modelu procesowego wspomagania.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie w projekcie „Zwiększenie skuteczności działań pracowników systemu wspomagania i trenerów w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych”

W lipcu 2016 roku nasza poradnia po raz kolejny zaangażowała się w projekt ORE³. Tym razem pracownicy poradni mogli skorzystać ze wsparcia w postaci szkoleń w zakresie:

- nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych,

² Projekt realizowanym był w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet III „Wysoka jakość systemu oświaty”, Działanie 3.5 „Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół”.

³ [Wspomaganie szkół w rozwoju kompetencji kluczowych uczniów – informacje o projekcie](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

- wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- wykorzystywania eksperymentów oraz innych metod aktywizujących uczniów,
- wychowania i kształtowania postaw – kreatywność, innowacyjność uczniów, pracy zespołowej.

Organizator wspomagania z naszej poradni uczestniczył w szkoleniu w łącznym wymiarze 92 godziny dydaktyczne w obszarach:

- kompetencje kluczowe,
- uczenie się uczniów,
- kształtowanie postaw – jak to robić?
- praca zespołowa,
- kreatywność i innowacyjność,
- zarządzanie zmianą,
- procesowe wspomaganie szkoły w obszarze kształtowania postaw,
- kompetencje osoby wspomagającej kształtowanie postaw – autorefleksja i określenie celów rozwojowych.

Udział w projekcie przełożył się na objęcie procesowym wspomaganie 16 powiatowych placówek⁴. Plany rozwojowe opracowane w ramach udziału szkół i przedszkoli w projekcie ukierunkowane były na kompetencje uczenia się ze szczególnym uwzględnieniem pracy zespołowej oraz kształtowania postaw kreatywności i samodzielności w procesie uczenia się.

Wzmocnieniem naszych działań było także uczestnictwo w sieci współpracy i samokształcenia „Jak rozwijać u uczniów umiejętność uczenia się – perspektywa wspomagania szkoły”.

Program doskonalenia obejmował następujące treści:

- Istota uczenia się.
- Przebieg procesu uczenia się i czynniki warunkujące jego efektywność.
- Szkoła miejscem kształtowania i rozwijania umiejętności uczenia się.
- Procesowe wspomaganie pracy szkoły w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się.

Ponadto organizator wspomagania ukończył 172-godzinny kurs „Nurty edukacji alternatywnej w świetle badań nad mózgiem” zorganizowany przez dr Marzenę Żylińską w ramach „Edukatorium”.

Doskonalenie pracowników systemu wspomagania przekłada się na nowe kompetencje i możliwość prowadzenia szkoleń rad pedagogicznych, które w diagnozie potrzeb rozwojowych wskazują przede wszystkim na optymalizację procesów edukacyjnych organizowanych w szkole.

⁴ [Szkoły i przedszkola rozwijają kompetencje kluczowe dzieci i młodzieży](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

Gmina Pszczyna w pilotażowym projekcie ORE „Wsparcie kadry jednostek samorządu terytorialnego w zarządzaniu oświatą ukierunkowanym na rozwój szkół/przedszkoli i kompetencji kluczowych uczniów”

Mając na uwadze nasze dążenie do kompleksowego zaangażowania różnych instytucji w proces kształtowania kompetencji kluczowych uczniów oraz budowanie idei partnerstwa na rzecz lokalnej edukacji, podjęliśmy starania o przystąpienie gmin naszego powiatu do kolejnego projektu ORE⁵. W rezultacie do projektu przystąpiły dwie gminy – Pszczyna i Miedźna. Wynikiem udziału w szkoleniach i doradztwie zapewnionym w projekcie było opracowanie przez samorządy planów procesowego wspomaganie w swoich placówkach ukierunkowanego na kompetencje kluczowe. Część informacji na ten temat została zawarta w opisie naszych praktyk „Zrozumieć szkołę”⁶.

Dla placówki wspomagającej to kolejne zadanie i wyzwanie, bowiem wspólnie z organami prowadzącymi wspieramy kolejne placówki oświatowe w naszym powiecie w zakresie kompetencji kluczowych.

Nasze zadania dotyczące wdrażania planów rozwojowych polegają na:

- 1) organizacji konferencji inaugurujących wdrażanie planów rozwojowych w placówkach samorządowych; podczas konferencji dyrektorzy i wicedyrektorzy placówek oświatowych zostali zapoznani z ideą i zasadami procesowego wspomaganie oraz formami wsparcia, jakiego udziela poradnia psychologiczno-pedagogiczna w realizacji planów podnoszenia jakości oświaty w dwóch JST;
- 2) nawiązaniu współpracy z urzędami ds. edukacji dwóch JST i ustaleniu wspólnych działań w placówkach oświatowych;
- 3) informowaniu radnych o istocie projektu i planów rozwojowych oraz działaniach podejmowanych w placówkach poprzez udział w komisjach podejmujących problematykę oświatową w gminie;
- 4) monitorowaniu wdrażania planów procesowego wspomaganie poprzez spotkania z dyrektorami placówek i radami pedagogicznymi; takie spotkania są planowane raz na kwartał;
- 5) pomocy w powołaniu zespołu do organizacji konkursów szkolnych i międzyszkolnych, zespołu ds. współpracy z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz edukacji w lokalnej społeczności oraz organizacji debat z uczniami i rodzicami; zadania te zostały zaplanowane i przypisane organizatorom wspomaganie;

⁵ [Zarządzanie oświatą w samorządach – informacje o projekcie](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

⁶ [Wspomaganie szkół w rozwoju kompetencji kluczowych uczniów – dobre praktyki](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

- 6) przeprowadzeniu pełnego wspomagania: od diagnozy, przez pomoc w skonstruowaniu planu, po wsparcie w procesie wdrażania oraz przeprowadzenie ewaluacji działań w placówkach objętych procesowym wspomaganie w ramach kolejnego projektu.

Otrzymaliśmy również propozycję zaprezentowania naszego pszczyńskiego pomysłu na wspomaganie na stronach ORE⁷.

Dyrektorzy placówek powiatu pszczyńskiego w projekcie „Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty”

Dyrektorzy naszych placówek uczestniczyli w trzech trzydniowych zjazdach szkoleniowych. Podczas szkoleń poszerzali swoją wiedzę na temat kompetencji kluczowych oraz zostali wyposażeni w narzędzia do samodzielnego i autonomicznego wdrażania modelu procesowego wspomaganie w placówkach. W projekt zaangażowanych było siedmiu dyrektorów reprezentujących placówki dwóch gmin powiatu pszczyńskiego. To kolejna grupa osób przeszkolonych i zaangażowanych w realizację procesowego wspomaganie. Dyrektorzy uczestniczący w tym projekcie są również objęci indywidualną pomocą doradców, m.in. w organizacji spotkań diagnostycznych z nauczycielami. To kolejny ważny krok w kierunku zaangażowania kadry kierowniczej placówek oświatowych w realizację wdrażania procesowego wspomaganie.

Dyrektorzy organizujący wspomaganie w swoich placówkach pozostają w stałym kontakcie z poradnią psychologiczno-pedagogiczną i zespołem prowadzącym wspomaganie, biorą udział w konsultacjach indywidualnych lub zespołowych. Ponadto kilku dyrektorów uczestniczy w projektach konkursowych, np. w projekcie realizowanym m.in. przez Uniwersytet Jagielloński pod nazwą „Kompetentna szkoła”.

Poniżej cytuję wypowiedzi dyrektora jednej z naszych placówek, zawierający refleksję związaną z udziałem w projekcie:

„Mój udział w projekcie oceniam bardzo pozytywnie. Temat wspomaganie nauczycieli i pracowników szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów jest dla mnie ważny. Dzięki udziałowi w projekcie mam możliwość poszerzyć swoją wiedzę nie tylko na temat kompetencji kluczowych i ich znaczenia dla rozwoju każdego ucznia, ale także uzyskuję praktyczne umiejętności budowania procesowego wspomaganie nauczycieli w ich pracy – od diagnozy potrzeb, poprzez m.in. indywidualne konstruowanie arkuszy obserwacyjnych, po np. celowe przekazywanie informacji zwrotnej. Cenię sobie praktyczne rozwiązania, które wypracowujemy w gronie specjalistów. Wspomaganie nauczycieli w realizacji ich obowiązków jest istotnym elementem nadzoru pedagogicznego, ale też doskonałym narzędziem w pracy nad stałym rozwojem szkoły. Dobrze zorganizowany proces pozwala tworzyć placówkę stale uczącą się, nastawioną na zmiany i refleksję nad swoją pracą w duchu porozumienia i troski

⁷ [Zarządzanie oświatą w samorządach – materiały do pobrania](#), Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 07.05.2018].

o najwyższą jakość edukacji. Cieszę się, że uczestnicząc w tym projekcie, mogę podnosić swoje osobiste kompetencje w zakresie przywództwa edukacyjnego i zarządzania zmianą. Dużą wartością dodaną tego przedsięwzięcia jest możliwość poznania osób, które miałam zaszczyt spotkać, zarówno po stronie trenerów, jak i uczestników. Wymiana doświadczeń, dobrych praktyk i rozwiązań, nowe znajomości, metody pracy z grupą, metody warsztatowe i ćwiczeniowe są nieocenioną wartością, która dopełnia jak najbardziej pozytywny obraz tego cyklu szkoleń. „Szkoła kompetencji” to czas spędzony w sposób twórczy, aktywny i motywujący do działania”.

Agnieszka Wojtala

dyrektor Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Górze

Zakończenie. 10 efektów kompleksowego działania w partnerstwie z różnymi instytucjami na rzecz idei procesowego wspomagania w powiecie pszczyńskim

- 1) Zaangażowanie w projekty ORE wszystkich możliwych partnerów wspierających działania na rzecz jakości pszczyńskiej oświaty.
- 2) Budowanie idei wspomagania wokół filozofii partycypacji opartej na współpracy różnych osób, instytucji i urzędów wspierających lokalną edukację.
- 3) Przygotowanie SORE w projekcie pilotażowym do realizacji procesowego wspomagania.
- 4) Podnoszenie kompetencji osób zaangażowanych w organizację procesowego wspomagania przez ustawiczne kształcenie i doskonalenia warsztatu pracy pracowników systemu wspomagania.
- 5) Realizacja strategicznych rozwiązań mających na celu podnoszenie jakości lokalnej oświaty przez opracowanie i wdrażanie planu procesowego wspomagania ukierunkowanego na kształcenie kompetencji kluczowych na lata 2018–2019 w dwóch gminach powiatu pszczyńskiego.
- 6) Powołanie nowych sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli.
- 7) Objęcie procesowym wspomaganiem większości placówek oświatowych.
- 8) Przygotowanie dyrektorów szkół/przedszkoli do budowania własnych koncepcji wspomagania nauczycieli w optymalizacji pracy z uczniami.
- 9) Zaangażowanie samorządów terytorialnych w działania na rzecz podnoszeniu jakości pracy placówek oświatowych we współpracy z instytucjami wspomagającymi. Refleksja samorządów na temat optymalizacji i zasadności finansowania doskonalenia nauczycieli ukierunkowanego na zdiagnozowane potrzeby rozwojowe placówek.
- 10) Budowanie społecznego zaufania wobec całego środowiska edukacyjnego w naszych lokalnych społecznościach, m.in. przez promocję systemu wspomagania i działań rozwojowych jako przykładu budowania kapitału społecznego.